

METODOLOGICZNE I BADAWCZE
ZAŁOŻENIA PRACY DYPLOMOWEJ
Z DYSCYPLINY NAUK O
BEZPIECZEŃSTWIE – PRZYKŁAD

METHODOLOGICAL AND RESEARCH ASSUMPTIONS OF
DIPLOMA THESIS FROM THE DISCIPLINE OF SECURITY
SCIENCES – THE EXAMPLE

JACEK A. PIWOWARSKI¹

ABSTRACT

The text is an excerpt from the methodological part of the thesis prepared by the author. It was created for young scientists writing thesis in the discipline of security sciences. The aim of the publication is to show how methodological and research assumptions of diploma theses in security can be formulated. Additionally, the author wants to discuss and constructively criticize the creation of concepts in this area. For that purpose, he presented the subject, the scope and the aim of work which concerns the role of the private security sector in ensuring security during mass events. Then he outlined the main problem and specific problems (questions) as well as the main hypothesis and working hypotheses of the thesis. Next, the author indicated the methods, techniques and research tools used, as well as the course and area of research. At the end he defined the assumptive scientific and research restrictions. This

¹ Mgr Jacek Andrzej Piwowarski, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie; correspondence address: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, ul. Krupnicza 3, 31-123 Kraków, Poland

allowed to create a specific model for formulating the concept of methodological and research diploma theses in security sciences.

KEYWORDS

thesis, methodology, research assumptions, the concept of thesis

ABSTRAKT

Tekst jest wyimkiem z metodologicznej części pracy dyplomowej przygotowanej przez autora. Powstał z myślą o młodych naukowcach piszących prace dyplomowe z dyscypliny nauk o bezpieczeństwie. Celem publikacji jest ukazanie, w jaki sposób można formułować metodologiczne i badawcze założenia prac dyplomowych z bezpieczeństwa. Autor chce ponadto poddać dyskusji i konstruktywnej krytyce tworzenie przedmiotowych koncepcji w tym zakresie. W tym celu przedstawił kolejno przedmiot, zakres i cel pracy dotyczącej roli prywatnego sektora ochrony w zapewnianiu bezpieczeństwa podczas imprez masowych. Następnie podał problem główny i problemy (pytania) szczegółowe oraz hipotezę główną i hipotezy robocze pracy. W dalszej kolejności autor wskazał wykorzystane metody, techniki i narzędzia badawcze oraz przebieg i obszar przeprowadzonych badań. Na zakończenie określił przyjęte ograniczenia naukowo-badawcze. Pozwoliło to na stworzenie swoistego wzoru formułowania koncepcji metodologiczno-badawczych prac dyplomowych z nauk o bezpieczeństwie.

SŁOWA KLUCZOWE

praca dyplomowa, metodologia, założenia badawcze, koncepcja pracy dyplomowej

WSTĘP

Niniejszy tekst powstał z myślą o młodych naukowcach, członkach studenckich kół naukowych, zwłaszcza zainteresowanych tematyką bezpieczeństwa, którzy znajdują się w gronie odbiorców i współtwórców czasopisma, jakim jest „Security, Economy & Law”. To swego rodzaju wyimek z historii powstania jednej z prac dyplomowych autora dotyczących roli prywatnego sektora ochrony w zapewnianiu bezpieczeństwa podczas imprez masowych, wstępna przymiarka do koncepcji tejże pracy. Opublikowanie tego tekstu ma na celu ukazanie, w jaki sposób formułować można metodologiczne i badawcze założenia prac dyplomowych z dyscypliny nauk o bezpieczeństwie. Autor chce ponadto poddać dyskusji i konstruktywnej krytyce, która

zawsze jest korzystnym zjawiskiem na polu naukowym, tworzenie przedmiotowych koncepcji w tym zakresie.

W niniejszym opracowaniu przyjęto, że rozwój nauki prowadzi do wzrostu powiązań między dyscyplinami, które kiedyś mniej lub bardziej wyraźnie oddzielano. Jak zauważył Stanisław Kamiński, swoista walka pomiędzy potrzebą utrzymania jedności nauki a pluralizmem wyrażanym wielością nurtów naukowych jest jedną z ważnych trampolin rozwoju zasobów ludzkiej wiedzy². Tomasz Aleksandrowicz pisze, że „interdyscyplinarność znacznie wykraczająca poza obszar wiedzy nauk społecznych jawi się (...) jako konstytutywny element tożsamości nauk o bezpieczeństwie”³. Podobnego zdania są inni badacze kwestii bezpieczeństwa, w tym Andrzeja Glen⁴.

PRZEDMIOT I ZAKRES BADAŃ NAUK O BEZPIECZEŃSTWIE

Przedmiot badań naukowych mogą stanowić informacje, procesy, obiekty, osoby i grupy ludzkie, zjawiska, struktury, motywacje, osobowość, wiedza, postawy i doświadczenia konkretnych ludzi czy grup społecznych, a zatem elementy i działania podlegające wyjaśnieniu i opracowaniu w toku procesu badań⁵. Określając przedmiot badań, należy wskazać dodatkowo wszelkie zjawiska i procesy, którym ów przedmiot podlega i które są istotne w kontekście formułowanych przez naukowca pytań badawczych.

W dziedzinie nauk społecznych i tym samym w ich dyscyplinie, jaką są nauki o bezpieczeństwie, przedmiotem badań jest szeroko rozumiana rzeczywistość społeczna. Składają się na nią „twory materialne / obiekty – jak nazwa wskazuje podmioty, przedmioty, instytucje, struktury, rzeczy, które są namacalne; oraz twory idealne / zjawiska – stosunki, procesy, relacje, związki, zależności, które mają charakter niematerialny”⁶.

² S. Kamiński, *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacji nauk*, Lublin 1992, s. 249.

³ T.R. Aleksandrowicz, *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, [w:] *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, S. Sulowski (red.), Toruń 2015, s. 56; Por. J.W. Creswell, V.L.P. Clark, *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, Thousand Oaks – London 2017; A.F. Repko, R. Szostak *Interdisciplinary Research: Process and Theory*, Thousand Oaks – London 2020; J. Apanowicz, *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Warszawa 2005, s. 72.

⁴ A. Glen, *Paradygmat poznania w naukach o bezpieczeństwie*, [w:] *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, S. Sulowski (red.), op. cit., s. 100–101.

⁵ M. Kwiecińska, *Przedmiot badań w naukach o obronności*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2016, nr 3 (19), s. 140, podaję za: J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995, s. 19.

⁶ Ibidem.

Niejednorodność kryteriów metodologicznych w przypadku nauk o bezpieczeństwie pozwala badaczom na konstruowanie swych poglądów na gruncie różnych dyscyplin naukowych. Sądzi się zatem, że istotnym przedmiotem badań dla przedstawicieli nauk o bezpieczeństwie są również współczesne militarne i niemilitarne *systemy bezpieczeństwa* oraz mechanizmy dotyczące ich działania występujące na różnych piętrach organizacyjnych tychże systemów⁷.

Przedmiotowe systemy obejmują działania instytucji mających charakter państwowy, rządowy czy samorządowy oraz dotyczą przedsiębiorców wraz z ich firmami, a wreszcie różnorodnych organizacji społecznych.

Dodajmy, że dla zaspokojenia dzisiejszych potrzeb dotyczących rzetelnej realizacji badań naukowych stosowana jest obecnie także transdyscyplinarna perspektywa badawcza. Współczesne badania naukowe, zwłaszcza w obrębie nauk praktycznych, do których zaliczamy nauki o bezpieczeństwie, poszukują odpowiedzi nie tylko w precyzyjnie wyodrębnionym polu badawczym jednej dyscypliny naukowej, lecz także poza nim.

Patrząc na funkcje nauki, należy stwierdzić, że sprawdzianem efektów osiągniętych przez uczonych w sferze nauk praktycznych jest ich oddziaływanie i rezultaty zastosowania mocy implementacyjnej ich teorii.

Istnieją badacze, którzy uważają transdyscyplinarność za rodzaj interdyscyplinarności, jednak są to kategorie, które nie do końca można uznać za tożsame.

Interdyscyplinarna perspektywa badawcza bada pogranicza dyscyplin, korzystając z niesprzecznych ze sobą elementów ich metodologii, natomiast *transdyscyplinarna* perspektywa badawcza kieruje uwagę badacza na te obszary, które są przyporządkowane danej dyscyplinie albo niejednoznaczne, albo nie da się ich objąć, ograniczając się formalnie do sztywno przyjętych podziałów pomiędzy dyscyplinami nauki⁸.

CEL, PRZEDMIOT I ZAKRES BADAŃ

Słownik języka polskiego PWN definiuje cel jako „miejsce, do którego się zmierza; to, do czego się dąży, co się chce osiągnąć”⁹. Celem badania określonego przedmiotu zainteresowania naukowego jest jego sprawdzenie metodą naukową

⁷ J. Gryz, *Zarys podstaw bezpieczeństwa*, Warszawa 2010, s. 8. M. Cieślarczyk, *Elementy socjologii bezpieczeństwa*, Warszawa 2004, s. 131.

⁸ A. Hejmej, *Muzyka w literaturze. Perspektywy komparatystyki interdyscyplinarnej*, Kraków 2008, s. 30.

⁹ *Cel*, [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 1994, s. 76.

poznanie, kreowanie i dalsze kształtowanie oraz prognozowanie i planowanie związanych z nim elementów rzeczywistości. Przedmiot badań identyfikuje się jako coś, o czym potrzebujemy wypowiedzieć jasno uzasadnione sądy powstałe w wyniku przeprowadzenia procesu naukowo-badawczego.

Przedmiotem badań w niniejszej dysertacji¹⁰ jest prywatny sektor ochrony osób i mienia, a wraz z nim ci przedsiębiorcy, którzy uzyskali koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w branży usług prowadzonych w zakresie ochrony fizycznej osób i mienia. Są oni między innymi zaangażowani w działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa w trakcie przebiegu imprez masowych. **Zakres badań** obejmuje z kolei definicje pojęć, istotę oraz ramy czasowe imprezy masowej, a także genezę, cel, funkcje oraz ramy prawne i organizacyjne prywatnego sektora ochrony zaangażowanego w zabezpieczenie odbywania się imprez masowych.

Władysław Zaczyński twierdzi, że cel badań to „bliższe określenie, do czego zmierza badacz, co pragnie osiągnąć w swoim działaniu. Uzasadnienie potrzeby formułowania celu w koncepcji wydaje się zbyteczne, gdy pamiętamy o tym, że praca badacza należy do działań najbardziej na cel ukierunkowanych. Podany w koncepcji cel musi legitymować się konkretnością, jasnością i realnością. Realność celu polega z kolei na wytyczeniu takich zamierzeń, które leżą w granicach możliwości danego badacza”¹¹.

Celem badań w niniejszej pracy jest przedstawienie pożądanych kierunków zmian w zakresie zabezpieczenia imprez masowych oraz w ich planowaniu. Celem praktycznym jest też wypracowanie wniosków i propozycji, które mogą wpłynąć na poprawę jakości i efektywności zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych w przeszłości.

GŁÓWNY PROBLEM BADAWCZY I PROBLEMY SZCZEGÓŁOWE

Fundamentem badań naukowych jest sformułowanie problemu badawczego. Znajduje to potwierdzenie w słowach Jerzego Apanowicza, który zwraca uwagę, że „formułowanie problemu badawczego rozpoczyna proces badawczy (twórczy). Określenie problemu badawczego wyznacza kierunek i treść

¹⁰ Jako że niniejszy tekst jest wyimkiem z przygotowywanej przez autora pracy dyplomowej i ma posłużyć jako przykład formułowania założeń metodologicznych w pracach naukowych, autor przedstawia poszczególne elementy na podstawie konkretnej dysertacji, do której się odnosi, stąd określenia takie jak „niniejsza dysertacja”.

¹¹ W. Zaczyński, *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa 1995, s. 86.

badania, ich zakres, a także umożliwi przyjęcie tez (pytań problemowych), hipotez, metod, technik i narzędzi badawczych”¹².

Ponadto z problemem badawczym powinno być powiązane „pewne bardzo istotne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć podjęte badanie”¹³. Jak zauważają Tadeusz Jemiolo i Andrzej Dawidczyk, „problem zasługuje na miano badawczego wówczas, kiedy sprawy, których dotyczy, są ważne i aktualne dla teorii i/lub praktyki. (...) Problem powinien także być użyteczny społecznie”¹⁴.

Na potrzeby niniejszej rozprawy, na podstawie własnych doświadczeń wynikających z czynnego udziału w zabezpieczaniu szeregu imprez masowych oraz po dokonaniu wnikliwej analizy literatury przedmiotu, stosownie do przyjętego obszaru i celu badań, został przez autora sformułowany niżej podany **główny problem badawczy**:

Jaką rolę odgrywa prywatny sektor ochrony w trakcie zapewniania bezpieczeństwa imprezy masowej?

Jak zauważył Mirosław Krajewski, „problem badawczy, jako podstawowy składnik każdego liczącego się badania, jest komponentem złożonym, dlatego do jego wyjaśnienia potrzebne są szczegółowe pytania badawcze”¹⁵.

Sformułowanie tych pytań ułatwia analizę zagadnień badawczych podjętych w każdym projekcie naukowym. Równocześnie jest także pomocne we właściwym rozplanowaniu procesu badań i ich etapizacji, a także sprzyja doborowi niezbędnych narzędzi badawczych. Na dodatek postawienie szczegółowych pytań badawczych skutecznie chroni badacza przed mimowolnym pominięciem ważnych aspektów naukowo eksplorowanej problematyki.

Dzięki sformułowaniu pytań badawczych można również skutecznie zapobiec niepostrzeżonemu wejściu naukowca w obszary, które, jak na potrzeby mające wymiar ściśle naukowy, mogą być nazbyt luźno powiązane z zakładanym wcześniej i precyzyjnie określonym przedmiotem badań¹⁶.

¹² J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002, s. 9.

¹³ M. Krajewski, *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego. Uwagi podstawowe*, Gliwice 2010, s. 20.

¹⁴ T. Jemiolo, A. Dawidczyk, *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa*, Warszawa 2008, s. 31–32.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

PYTANIA BADAWCZE

W celu rozwiązania sprecyzowanego powyżej problemu głównego sformułowane zostały następujące **problemy szczegółowe**, wyrażone w kilku istotnych dla podjętej tu problematyki pytaniach badawczych:

1) Jakie są najczęściej spotykane błędy w zapewnianiu bezpieczeństwa na imprezie masowej?

2) Jakie zmiany należy wprowadzić w szkoleniu służb informacyjnych i porządkowych, aby zapewnić właściwą realizację zadań związanych z bezpieczeństwem uczestników imprez masowych?

3) W jaki sposób można wykorzystać teorię złożoności w ocenie przygotowania służb porządkowych i informacyjnych do zapewniania bezpieczeństwa imprez masowych?

HIPOTEZY BADAWCZE

Celem każdego badania jest zweryfikowanie postawionych hipotez badawczych, które są wysnuwane na podstawie problemu głównego i problemów (pytań) szczegółowych. Jak zauważają Tadeusz Jemioło i Andrzej Dawidczyk, „w badaniach naukowych *sensu largo* hipoteza jest prawdopodobnym założeniem, którego zgodność lub niezgodność z rzeczywistością powinna być dowiedziona w trakcie prowadzonych czynności badawczych”¹⁷.

Ponadto „(...) hipoteza badawcza, często nazywana hipotezą roboczą, jest stwierdzeniem, co do którego istnieje pewne prawdopodobieństwo, że stanowi prawdziwe rozwiązanie badanego problemu. Stąd też zaleca się, aby hipoteza formułowana była w formie twierdzącej, a zatem nie powinna mieć charakteru zdania przeczącego, oceniającego, pytającego lub postulującego. Jej wymogiem jest określenie współzależności między zmienną niezależną i zależną. Nie każdy bowiem problem badawczy wymaga postawienia hipotez roboczych”¹⁸.

Wskazane jest, aby każda hipoteza była formułowana w postaci zdania twierdzącego, aby nie była ani zdaniem przeczącym, ani oceniającym, ani postulującym lub pytającym¹⁹. Powinna zostać wyrażona w możliwie prostych słowach i dotyczyć istotnych dla danej nauki spraw²⁰.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Por. E. Hajduk, *Hipoteza w badaniach pedagogicznych*, Zielona Góra 1993, s. 49–53.

²⁰ M. Łobocki, *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków 2009, s. 28.

Na podstawie obecnego stanu wiedzy w niniejszej dysertacji wstępnie zostały sformułowane następujące hipotezy:

HIPOTEZA GŁÓWNA

Hipoteza główna została sprecyzowana jako następujące przypuszczenie:

Przygotowanie służby informacyjnej i służby porządkowej imprezy masowej jest niewystarczające, zwłaszcza w zakresie umiejętności, kwalifikacji, wykształcenia, wiedzy, kompetencji, uprawnień, wyposażenia, ubioru/umundurowania pracowników, a także procedur i organizacji realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa na imprezie masowej.

Hipotezy robocze stanowią natomiast założenia mówiące, że:

1) Prawdopodobnie najczęściej spotykanymi błędami w zapewnieniu bezpieczeństwa na imprezie masowej są:

- błędy pracowników służb informacyjnych i porządkowych związane z brakiem odpowiedniego przygotowania na etapie szkoleń;
- angażowanie do pracy osób nieposiadających wiedzy i umiejętności;
- brak właściwego wymaganego przepisami prawa wyposażenia;
- niedociągnięcia ze strony organizacji ochrony po stronie organizatora imprezy masowej oraz kierownika ds. bezpieczeństwa;
- omijanie przepisów o ochronie imprez masowych;
- brak właściwych informacji na odprawach z pracownikami;
- brak środków komunikacji.

2) Zakładam, że w przygotowaniu członków służb informacyjnych i porządkowych organizatora imprezy masowej należy zmienić i poszerzyć zakres wymaganych kwalifikacji psychofizycznych oraz wprowadzić stosowne założenia rekrutacyjne, ukierunkowane na umiejętności praktyczne, kwalifikacje i kompetencje.

3) Przypuszczam, że w celu zapewnienia właściwej realizacji zadań związanych z bezpieczeństwem uczestników imprez masowych należy wprowadzić istotne zmiany w szkoleniu służb porządkowych i informacyjnych, polegające m.in. na:

- zwiększeniu liczby godzin szkolenia;
- zmianie sposobu kontrolowania przygotowania i przebiegu imprezy masowej.

4) Sądzę, że system bezpieczeństwa imprezy masowej spełnia wszystkie kryteria systemu wywodzącego się z teorii złożoności, gdyż stan kryzysowy

(zagrożenie życia i zdrowia uczestników) podczas imprezy masowej nie zawsze przebiega w identyczny sposób, a więc zastosowanie linearnych metod zapobiegania zagrożeniom może okazać się niemożliwe. Przykładem jest fakt, że przed 2019 rokiem nigdy w historii Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy nie doszło do zabójstwa na scenie podczas finału „Światelka do nieba”.

METODY, TECHNIKI I NARZĘDZIA BADAWCZE

Metoda badawcza to przyjęty przez badacza sposób poznania naukowego. Jak zauważył Jerzy Apanowicz, „precyzując pojęcie metody badawczej, należy przyjąć, że jest to sposób pracy badawczej charakteryzujący się zarówno określonymi czynnościami postępowania (procedurą badawczą), jak i zastosowaniem odpowiednich narzędzi badawczych. Istota metody badawczej powinna zmierzać do skoordynowania sposobu postępowania z zakładanym celem badań”²¹.

Do rozwiązywania sformułowanych problemów i zadań badawczych wykorzystane zostały przez autora teoretyczne i empiryczne **metody badawcze**. Badania prowadzono z wykorzystaniem metod, technik i narzędzi badawczych, takich jak:

- analiza dokumentów i literatury;
- synteza celem łączenia w całość wyodrębnionych i badanych w toku analizy elementów;
- indukcja;
- dedukcja dla określenia charakteru cech i zdarzeń oraz poszukiwania wzajemnych zależności;
- wnioskowanie celem zwartego i jasnego formułowania najistotniejszych wyników badań;
- uogólnienie dla ujawnienia cech oraz powiązań, możliwości ich łączenia, formułowania uniwersalnych złożeń;
- porównanie dla identyfikacji cech wspólnych, różnic i podobieństw poszczególnych zagadnień badawczych;
- ankieta wywiadu eksperckiego.

Celem wykorzystania powyższych metod i narzędzi badawczych jest poznanie poglądów, sądów i oczekiwań respondentów oraz dokonanie weryfikacji wniosków uzyskiwanych podczas prowadzenia badań.

²¹ J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, op. cit., s. 60.

Można dodać, że tak „metody, jak i techniki badań to sposoby postępowania naukowego, mające na celu rozwiązanie sformułowanego uprzednio problemu. Różnic między nimi upatruje się tutaj w tym, że metody są raczej ogólnie zalecanymi (postulowanymi) sposobami rozwiązywania nurtujących badacza problemów. Techniki natomiast odnoszą się do bardziej uszczegółowionych sposobów postępowania badawczego i faktycznie stosowanych w danej nauce”²². Można zatem w opinii autora przyjąć, że te drugie są również metodami badań w węższym znaczeniu²³.

Jak zauważa Mieczysław Łobocki, techniki są „bliżej skonkretyzowanymi sposobami postępowania badawczego. Podporządkowane są metodom badawczym, pełniąc niejako wobec nich wyraźnie służebną rolę. Stanowią jakby ostatni akord danej metody badań, która jest dla nich zawsze istotnym punktem odniesienia i obejmuje kilka ich odmian”²⁴.

PRZEBIEG I TEREN (OBSZAR) PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

W celu rozwiązania postawionych przez autora problemów badawczych oraz dla dokonania weryfikacji przyjętej hipotezy zostanie zastosowany proces naukowo-badawczy składający się z następujących trzech etapów:

1) **Etap wstępny**, w którym określone fakty zostaną zebrane i opisane w sposób cechujący tworzenie faktów naukowych; etap ten pozwala też na indukcyjne uogólnienie tych faktów, dając podstawę do wskazania problemu naukowego²⁵.

2) **Etap zasadniczy**, będący fazą dociekań umysłowych, w której wykorzystane zostanie wnioskowanie dedukcyjne. Hipoteza traktowana będzie jako racja, a działania zmierzające będą do wyprowadzenia logicznych konsekwencji z niej wynikających²⁶. Z pomocą metod badawczych zostanie zweryfikowana hipoteza i sformułowane będą końcowe wnioski.

3) **Etap finalizacji badań** polegający na zastosowaniu weryfikacji empirycznej. Sprawdzone zostanie, czy przewidziane w drugiej fazie następstwa faktycznie znajdują potwierdzenie w praktyce²⁷. Przeprowadzona będzie analiza, ocena i stosowna synteza zgromadzonego materiału badawczego,

²² M. Łobocki, *Metody i techniki...*, op. cit., s. 28.

²³ Por. S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985, s. 22.

²⁴ M. Łobocki, *Metody i techniki...*, op. cit., s. 29.

²⁵ Por. M. Pelc, *Elementy metodologii badań naukowych*, Warszawa 2012, s. 23.

²⁶ Por. ibidem.

²⁷ Por. ibidem.

nastąpi też jego opracowanie i finalnie przedstawienie wyników badań w postaci rozprawy naukowej.

Jak podaje Tadeusz Pilch, „wybór terenu badań to nie tylko problem polegający na wyborze odpowiedniego terytorium. (...) to przede wszystkim typologia wszystkich zagadnień, cech i wskaźników, jakie muszą być zbadane, odnalezienie ich na odpowiednim terenie, u odpowiednich grup społecznych lub w układach i zjawiskach społecznych i następnie wytypowanie rejonu, grup zjawisk i instytucji jako obiektów naszego zainteresowania. Nie zawsze można z góry precyzyjnie określić teren przyszłych badań”²⁸.

Nie ulega wątpliwości, że terenem badań winny stać się nie tylko podmioty realizujące zadania związane z zabezpieczeniem imprez masowych, ale także zasoby biblioteczne stanowiące niezbędny zbiór bibliograficzny, który zostanie poddany krytycznej analizie.

Warto dodać, że wybór terenu badań stanowi dopiero część naukowo-badawczego zadania. W przypadku badań funkcjonowania małej ludzkiej grupy społecznej lub jakiejś instytucji sprawa przedstawia się relatywnie prosto. Uczony ma bowiem możliwość zbadania wszystkich elementów interesującego go świata społecznego²⁹ lub danej instytucji.

Jednakże badacz rzadko, szczególnie w przypadku prowadzenia badań na gruncie nauk społecznych o charakterze środowiskowym, znajduje się w aż tak dogodnym położeniu. Ma najczęściej do czynienia z bardzo liczną ludzką zbiorowością, tworzącą swoisty rozległy świat społeczny³⁰, którego z przyczyn technicznych oraz czasowych nie jest w stanie dokładnie przebadać. W takim przypadku należy się posiłkować metodą polegającą na logicznie uzasadnionym wyodrębnieniu określonej grupy reprezentatywnych jednostek ludzkich, które będą mogły zapośredniczyć w uzyskaniu dostatecznych możliwości ścisłego naukowego poznania obrazu eksplorowanej naukowo całości³¹.

Planowanym dociekaniom zostaną zatem poddane przez autora przedstawionego tu naukowo-badawczego projektu losowo wybrane osoby będące członkami ludzkich zespołów działających podczas prowadzenia imprez

²⁸ T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1998, s. 178.

²⁹ A. Schütz, *Der sinnhafte Aufbau der sozialen Welt. Eine Einleitung in die Verstehende Soziologie*, Wien 1960.

³⁰ Por. A. Schütz, *O wielości światów. Szkice z socjologii fenomenologicznej*, B. Jabłońska (tłum.), Kraków 2008.

³¹ T. Pilch, *Zasady badań...*, op. cit., s. 179.

masowych w ramach służb informacyjnych i służb porządkowych oraz kierownicy do spraw zapewniania bezpieczeństwa w trakcie imprez masowych.

Ponadto pozyskane zostaną również autorytatywne opinie wyrażone przez ekspertów wysoko cenionych w określonym społeczno-zawodowym środowisku. Wspomniani eksperci będą reprezentowali dynamicznie rozwijającą się dzisiaj – zarówno na świecie, jak i w naszym kraju – branżę komercyjnej fizycznej oraz technicznej ochrony osób i mienia.

PRZYJĘTE OGRANICZENIA NAUKOWO-BADAWCZE

Autor niniejszej pracy ze względu na znaczną różnorodność imprez masowych w niniejszej dysertacji ograniczył się do naukowej analizy imprez artystyczno-rozrywkowych. Ograniczenie to ma na celu przeprowadzenie rzetelnych badań i przy tym takich, które można zawrzeć w jednej dysertacji.

W Polsce jak dotąd istnieją tylko nieliczne pozycje książkowe i monografie naukowe prezentujące próby usystematyzowania praktycznej i naukowej wiedzy dotyczącej profesjonalnych sposobów i metod zapewniania bezpieczeństwa podczas rozlicznych imprez masowych.

Pamiętajmy, że imprezy masowe stały się – patrząc z historycznego punktu widzenia – całkiem niedawno jednym ze znaków czasu w postępującej ewolucji naszej rzeczywistości społecznej³², jaka nasiliła się na przełomie XX i XXI wieku.

Możemy również interpretować pojawienie się tej zmiany społecznej jako skutek oddziaływania efektu znanego jako heglowski duch czasu³³. Efekt ów, związany przecież z powstawaniem tzw. faktów społecznych³⁴, niewątpliwie wpływa na cykle zmian społeczno-kulturowych i na towarzy-

³² P. Sztompka, *Socjologia zmian społecznych*, Kraków 2005. Por. H. Białyzewski, *Funkcjonalna koncepcja zmiany społecznej*, „Studia Socjologiczne” 1970, nr 2, s. 63–98.

³³ *Duch czasu* (niem. *zeitgeist*) – mówiąc innymi słowami, to społeczno-kulturowy klimat epoki. Należy jednak nadmienić, że przedmiotowe pojęcie wprowadził po raz pierwszy na filozoficzne salony naukowe inny znany filozof, Christian Adolf Klotz (1738–1771), który uczynił to przed Georgem Wilhelmem Friedrichem Heglem (1770–1831), bo już w 1760 roku.

³⁴ *Fakt społeczny* to elementarna kategoria nauk społecznych, która została wprowadzona do socjologii przez Emila Durkheima (1858–1917) w wydanych w 1895 *Zasadach metody socjologicznej*. Fakt społeczny został zdefiniowany jako wszelki sposób postępowania, utrwalony lub nie, zdolny do wywierania na jednostkę zewnętrznego przymusu; taki, który jest w danym społeczeństwie powszechny, mający jednak własną egzystencję, niezależną od jego jednostkowych manifestacji. Zob. E. Durkheim, *Samobójstwo. Studium z socjologii*, Warszawa 2006, s. 41; idem, *Zasady metody socjologicznej*, Warszawa 2011.

sząca człowiekowi autonomiczną obronność (samoobronność) wszystkich rodzajów *podmiotów bezpieczeństwa* – jednostek i grup ludzkich oraz całych społeczeństw.

PODSUMOWANIE

Przedstawione założenia metodologiczne stanowiące wyimek z jednej z prac dyplomowych autora miały na celu wskazanie młodym naukowcom, czytelnikom czasopisma „Security, Economy & Law”, jak opracowywać założenia i ramy metodologiczne prac naukowych z dyscypliny nauk o bezpieczeństwie. Każda praca i każde podejmowane zagadnienie naukowe ma oczywiście własną specyfikę, jednak pewne elementy należące do podstaw metodologicznych pisania pracy naukowej są niezmiennie i uniwersalne.

Autor chciał ponadto poprzez przedstawienie koncepcji własnej pracy poddać dyskusji i konstruktywnej naukowej krytyce formułowanie założeń w zakresie metodologicznych podstaw nauk o bezpieczeństwie. Takie dyskusje na gruncie naukowym, niezależnie od dyscypliny, są zawsze zjawiskiem korzystnym.

BIBLIOGRAFIA

- Aleksandrowicz T.R., *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, [w:] *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, S. Sulowski (red.), Toruń 2015.
- Apanowicz J., *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002.
- Apanowicz J., *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Warszawa 2005.
- Białyszewski H., *Funkcjonalna koncepcja zmiany społecznej*, „Studia Socjologiczne” 1970, nr 2, s. 63–98.
- Cel*, [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 1994.
- Cieślarczyk M., *Elementy socjologii bezpieczeństwa*, Warszawa 2004.
- Creswell J.W., Clark V.L.P., *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, Thousand Oaks – London 2017.
- Durkheim E., *Samobójstwo. Studium z socjologii*, Warszawa 2006.
- Durkheim E., *Zasady metody socjologicznej*, Warszawa 2011.
- Glen A., *Paradygmat poznania w naukach o bezpieczeństwie*, [w:] *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie*, S. Sulowski (red.), Toruń 2015.
- Gryz J., *Zarys podstaw bezpieczeństwa*, Warszawa 2010.
- Hajduk E., *Hipoteza w badaniach pedagogicznych*, Zielona Góra 1993.
- Hejmej A., *Muzyka w literaturze. Perspektywy komparatystyki interdyscyplinarnej*, Kraków 2008.

- Jemiolo T., Dawidczyk A., *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa*, Warszawa 2008.
- Kamiński S., *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacji nauk*, Lublin 1992.
- Krajewski M., *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego. Uwagi podstawowe*, Gliwice 2010.
- Kwiecińska M., *Przedmiot badań w naukach o obronności*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2016, nr 3 (19).
- Łobocki M., *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Kraków 2009.
- Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985.
- Pelc M., *Elementy metodologii badań naukowych*, Warszawa 2012.
- Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 1998.
- Repko A.F., Szostak R., *Interdisciplinary Research: Process and Theory*, Thousand Oaks – London 2020.
- Schütz A., *Der sinnhafte Aufbau der sozialen Welt. Eine Einleitung in die Verstehende Soziologie*, Wien 1960.
- Schütz A., *O wielości światów. Szkice z socjologii fenomenologicznej*, B. Jabłońska (tłum.), Kraków 2008.
- Sztompka P., *Socjologia zmian społecznych*, Kraków 2005.
- Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995.
- Zaczyński W., *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa 1995.

CITE THIS ARTICLE AS:

J.A. Piwowski, *Metodologiczne i badawcze założenia pracy dyplomowej z dyscypliny nauk o bezpieczeństwie – przykład*, „Security, Economy & Law” 4/2019 (XXV), s. 26–39, DOI: 10.24356/SEL/25/2.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2019 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow